

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فلسفہ علم و سیاست حکومت اسلامیہ

محمد پزشکی

پڑھنا، سمجھنا، علم و فہم، اسلامی

۱۱ سخنی با خواننده

فصل اول: به سوی فلسفه علم سیاست بر اساس فلسفه اسلامی

۱۳ ۱. قلمروهای بحث

۱۵ الف) نظام هستی

۱۷ ب) حکمت

۱۹ ج) پارادایم

۲۰ د) نظریه سیاسی

۲۳ ه) الگوی سیاسی

۲۴ و) واقعیت سیاسی

۳۰ ۲. علل و اهداف

۳۱ الف) علت و هدف شناختی

۳۲ ب) علت و هدف علمی

۳۴ نتیجه بحث

۳۵ ۳. پیشینه پژوهش

۳۶ الف) تحقیقی در فلسفه علم

۳۹ ب) علم مدنی فارابی

۱۱۶	۲- الگوهای پارادایمی	۴۲	ج) کاوش‌های عقل عملی
۱۲۰	۳- ارزش‌ها	۴۵	د) حکمت سیاسی متعالیه
۱۲۲	۴- نمونه‌های ایدئال	۴۷	ه) ادراکات اعتباری و اندیشه اجتماعی - سیاسی علامه طباطبایی
۱۲۴	ب) پارادایم پیشاعلمی	۴۸	و) اسلام و فلسفه علم
۱۲۷	۱- خاص‌گرایی موضوعی	۴۹	نتیجه بحث
۱۲۹	۲- الگوهای موردی	۵۱	۴. مدعای پژوهش
۱۳۲	۳- ارزش‌های ناظر به واقعیت	۵۳	۵. انگاره‌های اصلی
۱۳۴	۴- نمونه‌های ایدئال موردی	۵۷	نتیجه بحث
۱۳۸	ج) پارادایم پساعلمی	۵۸	۶. مفاهیم اساسی
۱۴۱	۱- تعمیم‌های تکوینی	۵۸	الف) فلسفه اسلامی
۱۴۳	۲- الگوهای مرحله‌ای	۶۶	ب) علم سیاست
۱۴۵	۳- ارزش‌های زبانی	۷۲	ج) فلسفه علم سیاست
۱۴۷	۴- نمونه‌های ایدئال مشروط	۷۹	نتیجه بحث
۱۵۰	نتیجه بحث	۸۰	۷. روش پژوهش
۱۵۱	۵. منزلت پارادایمیک فلسفه اسلامی برای علم سیاست	۸۳	۸. سازماندهی پژوهش
۱۵۲	نظریه حرکت جوهری		
۱۵۴	الف) تبیین واقع‌نمایی و حرکت جوهری برای اعتباریات سیاسی		
۱۵۸	ب) پارادایمیک‌بودن نظریه حرکت جوهری در علم سیاست		
۱۷۴	نتیجه بحث		
۱۷۴	نتیجه‌گیری فصل دوم		
	فصل سوم: سرشت علم سیاست بر اساس فلسفه اسلامی		
۱۷۹	۱. پارادایمیک‌بودن سرشت علم سیاست		
	فصل دوم: فلسفه اسلامی و پارادایم‌های مسلط در علم سیاست		
	۱. پارادایمیک‌شدن نظریه‌ها		
	۲. مفهوم پارادایم و اجزای آن		
	۳. علم سیاست و پارادایم		
	۴. پارادایم‌های علم سیاست		
	الف) پارادایم علمی		
	۱- تعمیم‌های نمادین		

- ۱۸۰..... ۲. سرشت علم سیاست در پارادایم علمی.....
 ۱۸۷..... ۳. سرشت علم سیاست در پارادایم پیشاعلمی.....
 ۱۹۰..... ۴. سرشت علم سیاست در پارادایم پساعلمی.....
 ۱۹۶..... ۵. سرشت علم سیاست در فلسفه اسلامی.....

فصل پنجم: اجزای پارادایمی علم سیاست بر اساس فلسفه اسلامی

- الف) تصور فیلسوفان مسلمان از علم سیاست و سرشت آن..... ۱۹۷
 ب) معیار علم بودن علم سیاست از منظر فلسفه اسلامی..... ۱۹۹
 ۶. بررسی پارادایمیک بودن سرشت علم سیاست در فلسفه اسلامی..... ۲۰۳
 الف) واقعیت هستی به عنوان معیار اعتبار و عینیت علم سیاست..... ۲۰۷
 ب) مقایسه سرشت علم سیاست بر اساس فلسفه صدرایی و علم سیاست پیشامدرن..... ۲۱۶
 نتیجه گیری فصل سوم..... ۲۲۹
- فصل چهارم: رابطه علم سیاست و علوم تجربی در فلسفه اسلامی**
۱. علم سیاست و «مناقشه علوم انسانی و علوم تجربی»..... ۲۳۳
 نتیجه گیری بحث..... ۲۴۰
 ۲. خاستگاه پیدایش مناقشه علوم انسانی و علوم تجربی در علم سیاست..... ۲۴۰
 نتیجه گیری بحث..... ۲۴۶
 ۳. رابطه میان علم سیاست با علوم تجربی در فلسفه اسلامی..... ۲۴۹
 الف) انگاره همسانی علم سیاست و علوم تجربی در فلسفه اسلامی..... ۲۵۲
 ب) انگاره ناهمسانی علم سیاست و علوم تجربی در فلسفه اسلامی..... ۲۵۷
 ۱- انگاره «ناهمسانی علوم انسانی و علوم تجربی» در فلسفه علم غربی..... ۲۵۸
 ۲- انگاره ناهمسانی علوم انسانی و علوم تجربی در فلسفه اسلامی..... ۲۶۵
 - سازوکار تولید علوم تجربی بر اساس فلسفه اسلامی..... ۲۶۹

کتابنامه

- الف) کتابها..... ۳۱۷

ب) مقالات ۳۲۶

ج) سایت‌ها ۳۲۹

نمایه‌ها

موضوعات ۳۳۱

اعلام و مشاهیر ۳۴۰

کتاب‌ها ۳۴۳

سخنی با خواننده

پژوهش در حوزه اندیشه سیاسی از منظر دینی در راستای شناخت مبانی، سرشت و ساختار آن در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی ضرورتی انکارناپذیر یافته است. ژرف‌نگری در مبانی دینی مشتمل بر عقل و آموزه‌های وحیانی و عرف جامعه اسلامی - ایرانی، شرطی اساسی در پویایی پژوهش‌ها برای دستیابی به الگوی مطلوب حکومت اسلامی در دوره جدید است؛ از این رو شناخت، بازخوانی، بازنگری و بومی‌سازی مسائل علم و اندیشه سیاسی، جایگاه ویژه‌ای در این پژوهش‌ها دارند.

بی‌تردید قصد اولیه انقلاب اسلامی هدفمندی و ارتقای کیفیت زندگی مؤمنان بر اساس نص اسلامی بود. لازمه تحقق این هدف، تربیت اندیشمندان فراوان و انجام تحقیقات بروز، کارآمد و معتبر علمی بود که در این راستا با راهنمایی استادان و همکاری طلاب فارغ‌التحصیل علوم سیاسی، زمینه شکل‌گیری پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی در سال ۱۳۷۳ فراهم شد. تجربه نو و موفق این پژوهشگران در معرفی بخشی از میراث سیاسی عالمان شیعی و تألیف آثار مستقل درباره مسائل نوپیدای سیاسی، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های این مرکز و ارتقای آن به پژوهشکده‌ای مستقل مهیا کرد.

این پژوهشکده در راستای ایفای رسالت خود، تولیدات پژوهشی فراوانی را به جامعه علمی ارائه کرده است که از آن جمله می‌توان به تألیف، تصنیف و

ترجمه ده‌ها کتاب در حوزه اندیشه سیاسی اسلام اشاره کرد. چشم‌انداز آینده این پژوهشکده تبدیل شدن به مرجعی علمی پیرامون اندیشه سیاسی - دینی است تا بتواند با گردآوری مهم‌ترین تلاش‌ها و اندیشه‌ها به بسیاری از علاقه‌مندان این حوزه، خدمات علمی مؤثری ارائه کند.

کتاب حاضر با هدف ارزیابی انتقادی امکان تأسیس علم سیاست بر اساس آموزه «اصالت وجود» نگاشته شده است. امید است علاوه بر جامعه دانشگاهی و حوزوی، دیگر علاقه‌مندان نیز از آن بهره‌مند شوند.

پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی لازم می‌داند از تلاش‌های مؤلف محترم آقای دکتر محمد پزشکی، ناظر ارجمند حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محمدتقی سبحانی، ارزیابان محترم آقایان حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر احمدرضا یزدانی مقدم و دکتر شریف لکزایی، مدیر محترم گروه آقای دکتر رضا عیسی‌نیا و مدیر محترم امور پژوهشی دکتر محمود فلاح تشکر و قدردانی کند؛ همچنین از ریاست محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی حجت‌الاسلام و المسلمین آقای دکتر نجف لکزایی که مساعدت‌های مؤثر ایشان نقشی اساسی در به سرانجام رسیدن پژوهش حاضر داشت، تشکر می‌نماید. در پایان از اداره نشر پژوهشگاه جهت آماده‌سازی و چاپ این کتاب تشکر و قدردانی می‌شود. این پژوهشکده در راستای حیات و بالندگی خود از انتقادات و پیشنهادهای علمی استادان، صاحب‌نظران و پژوهشگران محترم استقبال می‌کند. امید است این فعالیت‌ها موجبات رشد و پویایی اندیشه سیاسی اسلام را فراهم سازد.

دکتر منصور میراحمدی

مدیر پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی

فصل اول

به سوی فلسفه علم سیاست بر اساس فلسفه اسلامی

۱. قلمروهای بحث

مطالعات پسااستعماری^۱ علوم انسانی مرسوم را مورد نقد قرار داده‌اند. مفهوم پسااستعماری به تأثیر استعمار بر جامعه‌ها و فرهنگ‌ها اشاره دارد. گرچه پس از جنگ جهانی دوم تاریخ‌دانان در ابتدا این واژه را در معنایی تاریخی به کار بردند تا وضعیت کشورهای مستعمره را پس از دوره استقلالشان نشان دهند، منتقدان ادبی از نیمه دوم دهه ۱۹۷۰ از آن برای بررسی تأثیرات فرهنگی استعمار استفاده کرده‌اند.^۲ «نظریه پسااستعماری»^۳ از دهه ۱۹۸۰ در کنار دانش‌هایی مانند مطالعات فرهنگی و مطالعات زنان تحت عنوان «علوم انسانی جدید»^۴ شناخته

1. Post-Colonial Studies.

2. Bill Ashcroft (et. al); *Key Concepts in Post-Colonial Studies*; p. 186-192.

3. Theory of Post-Colonial.

4. New Humanities.